

**Modest
Guinjoan**

CRÉIXER O

PROGRESSAR

PÀRTIC

**Catalunya
davant
del mirall**

Modest Guinjoan

Créixer o progressar

Catalunya davant del mirall

PÀRTIC

Primera edició: octubre del 2025

© Modest Guinjoan Ferré, 2025

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

ISBN: 978-84-9809-614-9

DIPÒSIT LEGAL: B. 14.047-2025

Fotocomposició: Grup62

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.

La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.

A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

ÍNDIX

<i>Pròleg</i>	9
1. Creixement econòmic a Catalunya	13
2. Producció i productivitat	25
3. Paradoxes del mercat de treball	35
4. Població i immigració	41
5. Guissona i mancances en alguns sectors	49
6. Substitució en els negocis urbans	57
7. La mina d'or del turisme	63
8. L'empresariat a Catalunya	71
9. Administració pública i empreses	79
10. Somnis de grandesa	89
11. Projectes que grinyolen	97
12. Grans semioblidats	105
13. Costa i metròpoli	115
14. Registres discrets en renda familiar, igualtat i benestar	121
15. Identitat col·lectiva a la baixa	129
16. Andorra i el creixement	137
17. Illes Balears, País Valencià i País Basc	143
18. On ens ha portat el creixement actual?	155

19. És hora de decreixer?	161
20. Créixer no: progressar	167
<i>Epíleg</i>	187
<i>Agraïments</i>	189

CREIXEMENT ECONÒMIC A CATALUNYA

Què mesurar i com mesurar-ho

Va ser a la dècada del 1930 que l'eminent economista Simon Kuznets va desenvolupar el concepte de producte interior brut o PIB, que tan sovint ens recorden els mitjans de comunicació: una mesura de l'activitat econòmica que indica el valor monetari dels béns i serveis produïts en un país durant un període determinat (per exemple, un any). Hi ha altres maneres de mesurar l'activitat econòmica i la seva evolució,¹ però cap és tan universal i documentada amb in-

1. Una de les maneres de calcular l'activitat més enllà del valor monetari de les coses és l'ISEW (acrònim anglès d'índex de benestar econòmic sostenible), proposat per Daly i Cobb, que introdueix en l'estimació macroeconòmica la desigualtat, posa en valor el treball domèstic no remunerat, prescindeix de les despeses en defensa, incorpora la degradació del medi ambient, etc. Daly, H. E. i Cobb, J. B.: *For the Common Good: Redirecting the Economy Toward Community, the Environment, and a Sustainable Future*. Boston: Beacon Press, 1989. Altres mesures alternatives serien l'índex de desenvolupament humà (creat per les Nacions Unides), el PIB verd (PIB menys costos ambientals) i diferents índexs de progrés social.

formació estadística com el PIB. Aquesta és la mesura de base que utilitzarem per a Catalunya.

Tan important com mesurar la producció és veure com evoluciona, perquè ens diu si una economia creix, si està estancada o si decreix. I agrupant anys amb comportaments semblants del PIB, identifiquem cicles econòmics de bonança o de crisi, així com els punts d'inflexió d'un cicle a un altre.

El PIB en si mateix és una xifra absoluta, una magnitud global. Per traslladar-lo a una mesura indicativa del nivell de vida, s'acostuma a fer servir el quocient PIB / nombre d'habitants, una mitjana del valor de la producció que si es repartís a parts iguals tocaria per persona. No és una mesura perfecta per reflectir si una societat és més rica que una altra, però és una dada de síntesi que, amb tots els seus defectes, permet fer-se una idea aproximada del grau de benestar material. De la seva evolució comparada es pot desprendre si una economia prospera o no, i com evoluciona respecte a altres països.

Hi ha una extensa literatura sobre creixement elaborada per eminents economistes, entre els quals hi ha diferents premis Nobel, que han explicat quins són els factors que el propicien i en quina mesura: la dotació de recursos naturals, el capital físic, l'educació, el capital humà i el progrés tecnològic, entre altres, acompanyats de l'estabilitat política i de la qualitat de les institucions d'un país.²

2. El Premi Nobel d'Economia de 2024 va ser atorgat a Daron Acemoglu, Simon Johnson i James A. Robinson, tres autors que han excel·lit per les seves contribucions sobre la influència de la qualitat i el caràcter incliusiu de les institucions socials en la prosperitat de les nacions.

Creixement català en el segle xx

GRANS ETAPES

Molt abans de la revolució industrial, Catalunya tenia una gran quantitat d'artesans i treballadors no relacionats amb el sector agrari. Amb aquesta base, la introducció de maquinària industrial tèxtil procedent de la Gran Bretanya i França troba un camp adobat per adoptar els nous mètodes de producció, per millorar les tecnologies i especialitzar-se en el que llavors eren les indústries més avançades del moment. La gran quantitat de fàbriques tèxtils i de maquinària relacionada va propiciar l'aparició d'una mena de districte industrial, amb economies d'aglomeració i nivells de productivitat alts.³ Fàbriques i innovacions van generar una expansió que abans de la Guerra Civil va posicionar Catalunya com una de les deu regions més riques de l'Europa Occidental.⁴

De fet, per tenir una visió retrospectiva d'on venim i de les etapes més dinàmiques, cal remuntar-se al segle passat, quan s'assenten algunes de les bases del creixement fins als nostres dies. L'historiador econòmic Jordi Maluquer⁵ sosté que al segle xx el de Catalunya va ser un cas d'èxit singular en el context d'Europa, pel fet de donar-se en una regió econòmica que no era capital d'estat.

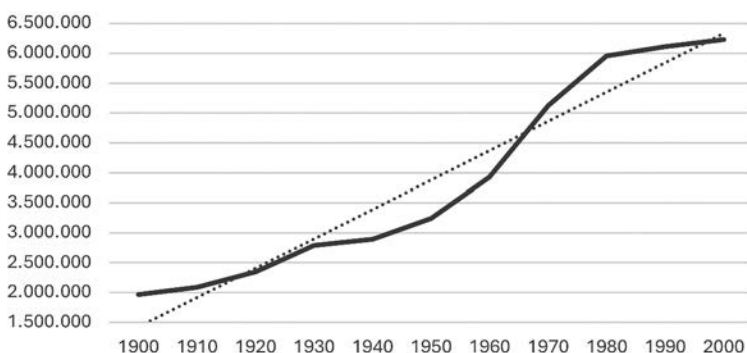
3. Rosés, J. R.: «La industrialització catalana del segle XIX: per què, com i les seves conseqüències a llarg termini», a *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 89, juny de 2024.

4. Rosés, J. R.: «Els orígens de la riquesa catalana contemporània», a *5centims.cat*, 11 de desembre de 2024.

5. En aquest apartat segueixo Maluquer de Motes, J.: «Catalunya al segle XX: una modernització avançada», a *Catalunya, nació d'Europa. 1714-2014*, volum III. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2014.

Per caracteritzar d'una manera general l'evolució que va seguir l'economia catalana, podem recórrer com a aproximació força fiable a les dades de població: durant el període 1900-1910 Catalunya va sobrepassar per primer cop la xifra de dos milions d'habitants; seixanta anys després, el 1961, es va arribar als quatre milions; el 2000 eren més de sis. És a dir: en un segle, la població s'hi va triplicar (gràfic 1).

Gràfic 1. Evolució de la població, 1900-2000

Font: Idescat.

El creixement de la població es va imputar en una proporció molt elevada a l'entrada de prop de quatre milions d'immigrants, un fet que no s'explica sense l'increment del nombre de persones que podien viure gràcies als nous llocs de treball nets. Se'n van crear uns dos milions i mig, al costat de la pèrdua de prop de mig milió d'efectius a l'agricultura.

En el segle xx la trajectòria de l'economia catalana presenta quatre períodes:

1. El primer, de 1900 a 1930, es caracteritza per un creixement econòmic que descansa en la indústria. Desa-

- pareixen molts llocs de treball de baixa productivitat, hi ha un transvasament de població del camp a la ciutat, augmenta el capital degut als beneficis, entra en escena la inversió estrangera i s'expandeix l'electricitat.
2. Del 1930 al 1955 són uns anys poc favorables al creixement econòmic per raó de dos frens de gran abast: la depressió dels anys trenta i la Guerra Civil, amb l'autarquia que la va seguir. Hi ha paràlisi industrial, penúria energètica i alentiment del creixement demogràfic.
 3. A partir del 1955 i fins al 1975 es produeix una etapa de gran impuls productiu, modernització econòmica i obertura exterior, amb un fet de grans conseqüències futures gràcies als salaris baixos i el creixement de l'oferta hotelera: neix el turisme de masses. Es produeix un gran augment de població (de 3,5 milions es passa a 5,5 milions), més de la meitat imputable a la immigració.
 4. El darrer període del segle, del 1975 al 2000, arrenca amb grans canvis en el sistema polític, entre els quals el final de la dictadura franquista, l'aprovació de la Constitució espanyola i la recuperació de la Generalitat. Sobre aquests fonaments es comença a bastir l'estat del benestar. El creixement vegetatiu de la població és feble, i amb relativament poca immigració, la població envelleix. També augmenta l'esperança de vida i s'enregistren alts nivells d'atur.

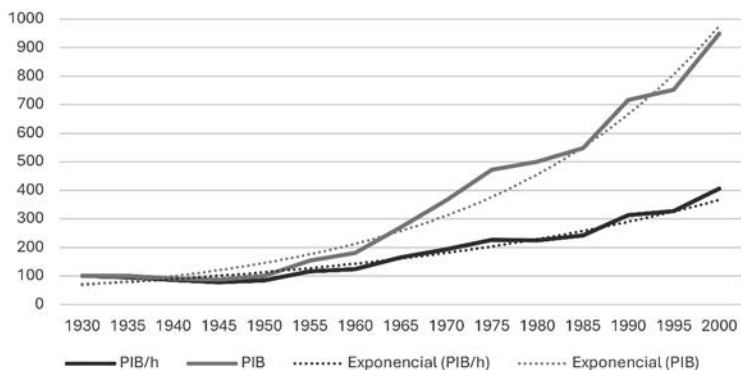
EL PIB I EL PIB PER HABITANT

A partir d'un treball de referència basat en estudis sobre renda nacional espanyola des del llunyà 1930, és possible posar xifres al comportament macroeconòmic de Catalunya du-

rant la major part del segle xx.⁶ Entre el 1930 i el 2000, el PIB català en termes reals (sense tenir en compte les variacions dels preus) es va multiplicar per nou i mig, cosa que equival a un ritme del 3,3 % anual, molt per sobre dels països més desenvolupats en el mateix període.

Com que el creixement del PIB era molt superior al creixement de la població, el PIB per habitant també va augmentar molt: es va multiplicar per quatre. Traduït en termes anuals, vol dir que entre el 1930 i el 2000 a cada persona li corresponia un 2 % més de renda que l'any anterior. Amb tot, hi ha dues fases clarament diferenciades: la de la preguerra i la immediata postguerra (amb un PIB i un PIB/h estancat o decreixent), i la de l'expansió a partir dels anys cinquanta (gràfic 2).

Gràfic 2. Evolució del PIB i del PIB/h, 1930-2000 (1930=100)

Font: elaboració pròpia a partir de BBVA.

Entre 1930 i 1955, el PIB primer es va reduir i després es va recuperar, de manera que al 1945 era el mateix que al 1930. És

6. Alcaide Inchausti, J.: *Evolución económica de las regiones y provincias españolas en el siglo xx*. Bilbao: Fundación BBVA, 2003.

a partir del 1955, i fins al 1975, que es produeix el gran salt, amb una taxa de creixement anual del 4,6 %. La creació de llocs de treball és tan gran, la necessitat de mà d'obra tan superior al potencial demogràfic del país, que l'única manera de cobrir-los és recórrer al mercat laboral espanyol, un mercat de base agrària poc evolucionat que rep amb candeletes trobar feina sense necessitat d'anar a l'estranger. La incorporació de treballadors, i gradualment de les seves famílies, va portar un creixement demogràfic que alhora generava demanda d'habitatge, béns i serveis, infraestructures, escoles, hospitals i altres serveis públics, i en conseqüència més activitat, i per tant més creixement.

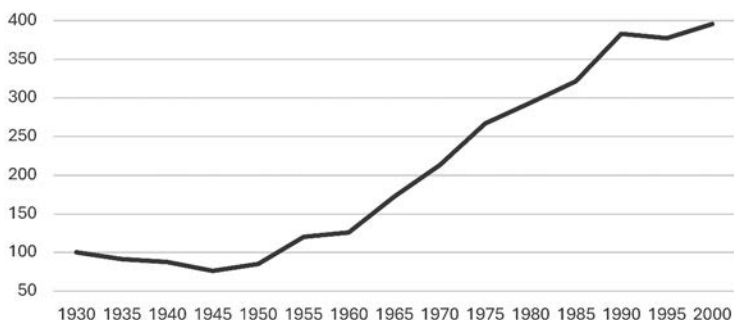
En conjunt, entre el 1930 i el 2000 es creen ni més ni menys que 2,8 milions de llocs de treball. El teixit productiu es va anar transformant amb un ascens continuat del sector serveis (augmenta en 1,4 milions de llocs de treball), alhora que l'agricultura no para de caure. El país, que al seu dia havia estat un dels més industrials de tot Europa (entre 1960 i 1965 representava el 39-40 % de l'ocupació i era el primer sector productiu), cedeix el lideratge als serveis.

Un dels factors que va determinar el creixement del PIB i del PIB/h del gràfic anterior és que progressivament es va passar de tenir empleats en llocs de treball poc productius a tenir-ne en llocs més productius. A partir dels anys cinquanta, però sobretot a partir dels seixanta, la productivitat del treball (PIB dividit per ocupats) experimenta una gran progressió, que dura fins cap a finals de segle (gràfic 3).

El creixement en el segle actual

Situats en el segle XXI, el PIB del 2024 va assolir una xifra de 317.000 milions d'euros, després d'un perfil evolutiu en què

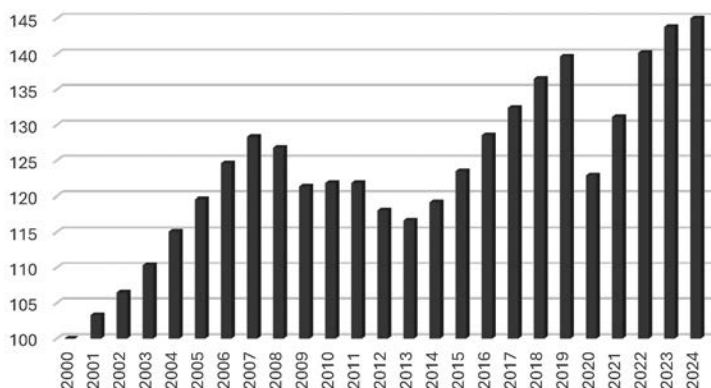
Gràfic 3. Evolució de la productivitat del treball, 1930-2000
(1930=100)

Font: elaboració pròpia a partir del BBVA.

destaquen les grans crisis del 2008-2009 (sectors immobiliari i financer) i la de la covid-19, que es van produir després d'importants acceleracions econòmiques. Quatre anys després de la pandèmia, l'economia ha deixat enrere els seus efectes per continuar amb un bon ritme de variació del PIB interanual (gràfic 4).

Gràfic 4. Evolució del PIB 2000-2023 (2000=100)

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

El ritme de creixement econòmic català a partir del 2000 ha anat en sintonia amb el que s'enregistrava a escala global, però queda molt lluny dels ritmes que hem vist que es van donar en la segona meitat del segle passat. Concretament, s'ha crescut a una tercera part del ritme del període de 1950-1975, i més d'un punt per sota del corresponent al període 1975-2000. Recordem-ho:

1950-1975	4,6 % anual
1975-2000	2,8 % anual
2000-2024	1,7 % anual

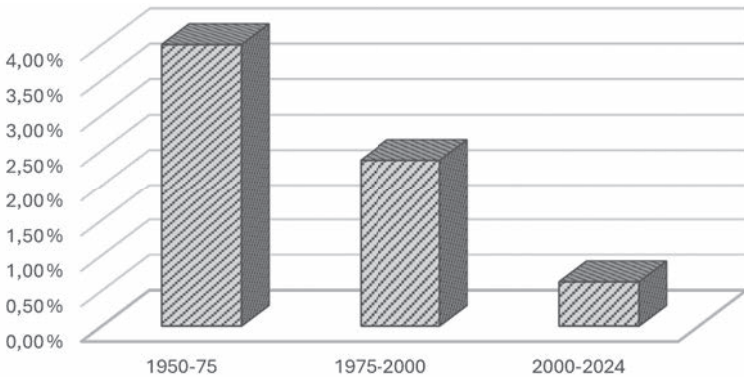
Si traspassem el PIB a la mesura de nivell de vida mitjà que hem convingut (el PIB per habitant), els resultats són una mica decebedors. La població de Catalunya va créixer del 2000 al 2024 en 1,9 milions de persones fins a situar-se en els 8,1 milions d'habitants, una xifra inèdita fins al moment, a raó d'una mitjana de 78.800 habitants més cada any.⁷

Per posar-ho en perspectiva, al llarg dels anys vuitanta i noranta del segle passat l'augment de població era tan moderat que seguíem instal·lats en el famós «Som 6 milions». De fet, entre el 1980 i el 2000 va créixer un 3,8 %, xifra que contrasta amb el 30,7 % del 2000 al 2024.

Com a conseqüència del gran augment de la població, la ràtio del PIB per habitant ara progressa a un ritme del 0,62 % anual, en contrast amb els ritmes del 4,1 % i del 2,4 % dels dos períodes de la segona meitat del segle passat (gràfic 5).

7. Un augment de tanta magnitud té com a precedent equiparable el període 1950-1980, quan la població va augmentar en 2,7 milions d'habitants, a raó de 91.000 per any.

**Gràfic 5. Taxes de creixement del PIB/h 1955-2024,
per períodes**

Font: BBVA per al període 1950-2000 i Idescat per al 2000-2024.

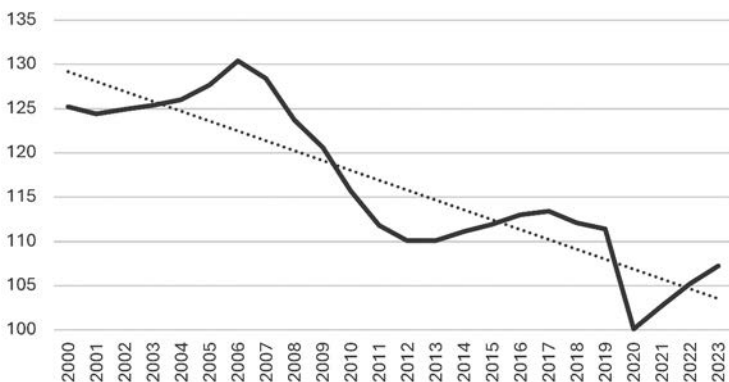
Comparant l'evolució catalana amb la d'altres països, el registre català en termes de PIB per habitant és el segon que menys ha crescut de tota l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, formada per trenta-quatre països), només una mica per sobre d'Itàlia.⁸

Una altra manera de posar en relleu els discrets registres en termes de PIB/h és comparar-los amb la Unió Europea (UE) tenint en compte les diferents capacitats de compra de cada país, és a dir eliminant les diferències en les escales de preus. Ens hi referim com a valors expressats en PPC, o paritat de poder de compra. L'any 2000 Catalunya estava un 25 % per sobre del conjunt de la UE, el 2023 aquesta distància es va reduir fins al 7 %, en una tendència que no ofereix gaires dubtes (gràfic 6).

Per saber com s'ha traslladat el creixement econòmic cap a les famílies, també és útil considerar la renda fami-

8. Galí, J.: «Economia catalana: dir la (crua) realitat», a *Ara*, 6 d'octubre de 2024, referit al període 2000-2023.

Gràfic 6. PIB/h en paritat de poder de compra, 2000-2023
(EU-27 = 100)

Font: Idescat.

liar disponible bruta (RFDB), que és la suma dels ingressos familiars i les prestacions socials, menys les cotitzacions i els impostos. Aquest indicador, que de fet recull la capacitat econòmica de les persones en termes reals (un cop filtrat l'efecte dels preus), el 2024 estava exactament al mateix nivell que el 2000. I de fet, entre el 2011 i el 2023 la RFDB ha estat sempre per sota de la del 2000.⁹

9. Cambra de Comerç de Barcelona: *IPB, indicadors de progrés i benestar*. https://www.linkedin.com/posts/cambrabcn_indicadors-de-progr%C3%A9s-i-benestar-2025-activity-7311351644649095168-zUzH/?originalSubdomain=es.